

Vroegtijdige zorgplanning

Infobrochure voor patiënt en naasten

Wat is vroegtijdige of voorafgaande zorgplanning (VZP)?

Als je op een dag je wensen niet meer zelf kunt uitdrukken, moeten anderen soms moeilijke beslissingen nemen in jouw plaats.

Door vooraf – mondeling of schriftelijk – kenbaar te maken wat je in dat geval wel of niet wil, help je je naasten, je arts en je zorgteam om beslissingen te maken die zo goed mogelijk aansluiten bij jouw voorkeuren.

Het nadenken, spreken en beslissen over hoe jij jouw toekomstige zorg ziet, noemen we vroegtijdige of voorafgaande zorgplanning.

Nadenken

Voor je met anderen in gesprek gaat, is het waardevol om eerst stil te staan bij wat jij belangrijk vindt in het leven en in je zorg.

- Wat betekent 'kwaliteit van leven' voor jou?
Wat maakt je leven de moeite waard?
- Welke waarden zijn voor jou belangrijk in het leven en in de zorg?
- Wat zijn je grootste bezorgdheden als je ernstig ziek of beperkt zou worden?
- Welke medische behandelingen zou je wel of niet willen?
- Wie wil je dat betrokken wordt bij beslissingen over je zorg?
- ...

Dit helpt je om je wensen duidelijk te formuleren en geeft richting aan latere gesprekken en beslissingen.

Praten

Ga in gesprek met je naasten, je huisarts en/of je behandelend arts. Zo weten zij wat jij verstaat onder 'goede zorg' en kunnen ze later keuzes maken die hierbij aansluiten.

In bepaalde situaties wordt een VZP-gesprek met je huisarts vergoed door de ziekteverzekering en is het gratis voor jou als patiënt. Ook binnen het ziekenhuis kan je kosteloos een gesprek aanvragen met een zorgverlener van het Palliatief Support Team.

Een goede voorbereiding helpt om het gesprek vlot te laten verlopen. Maak vooraf een lijstje met punten die je zeker wil bespreken. Zo komen de punten die voor jou belangrijk zijn, zeker aan bod.

Vroegtijdige zorgplanning is geen eenmalig gesprek. Het kan zeker zo zijn dat je eerst één of meerdere gesprekken nodig hebt om je te informeren of om gedachten uit te wisselen, alvorens concrete beslissingen te nemen.

Doorheen de tijd kunnen je wensen bovendien veranderen, bijvoorbeeld door bepaalde ervaringen die je hebt of omdat je medische toestand verandert. Maak ook deze veranderingen zeker bespreekbaar, zodat je omgeving hierin mee is.

Vastleggen

Zorgverleners kunnen belangrijke zaken uit VZP-gesprekken – mits jouw toestemming – noteren in je medisch dossier. Zo kunnen ook andere zorgverleners nalezen wat er besproken is en wat jouw wensen zijn.

Daarnaast kan je sommige beslissingen schriftelijk vastleggen op daarvoor voorziene documenten ('wilsverklaringen'). Het is aan te raden om meerdere exemplaren op te maken van deze documenten. Het originele exemplaar bewaar je zelf. Daarnaast kan het zinvol zijn om een kopie te bezorgen aan naasten, je huisarts, je zorgteam in het ziekenhuis, de zorginstelling waar je verblijft ... Wilsverklaringen kunnen ook toegevoegd worden aan je medisch dossier. Sommige wilsverklaringen kan je bijkomend laten registreren bij je gemeente, maar dit is niet noodzakelijk.

Laat je bij het invullen van de wilsverklaringen begeleiden door een zorgverlener die hier vertrouwd mee is (je huisarts, je behandelend arts, een zorgverlener van het Palliatief Support Team ...). Zij kunnen je helpen om goed geïnformeerde keuzes te maken en ervoor zorgen dat de documenten correct en rechtsgeldig worden ingevuld.

Negatieve wilsverklaring

In een negatieve wilsverklaring leg je vast welke onderzoeken, behandelingen of andere medische tussenkomsten je niet meer wil. Je kan bijvoorbeeld aangeven dat je niet meer gereanimeerd wil worden, niet meer kunstmatig gevoed of beademd wil worden of niet meer opgenomen wil worden op de afdeling intensieve zorgen. Deze negatieve wilsverklaring is bindend. Dat betekent dat elke zorgverlener verplicht is zich hieraan te houden.

Dit document wordt enkel geraadpleegd wanneer er een medische beslissing moet worden genomen op een moment dat je wilsonbekwaam of niet aanspreekbaar bent, bijvoorbeeld door ernstige verwardheid, acuut bewustzijnsverlies, coma of dementie. Wanneer je helder bent, wordt er dus geen beroep gedaan op je wilsverklaring. Dan luisteren zorgverleners naar wat je op dat moment wel of niet meer wenst.

Een negatieve wilsverklaring is blijvend geldig, tenzij je ze zelf herroept of aanpast.

Wilsverklaring euthanasie bij onomkeerbaar coma

Met de wilsverklaring euthanasie bij onomkeerbaar coma geef je op voorhand aan dat je euthanasie wenst wanneer je in een toestand van onomkeerbaar buiten bewustzijn komt. Deze verklaring geldt enkel in die specifieke situatie, niet bij andere vormen van wilsonbekwaamheid zoals dementie.

Deze wilsverklaring is geldig als ze:

- is opgesteld volgens een wettelijk voorgeschreven modelformulier;
- is opgesteld uit vrije wil, zonder druk van buitenaf;
- is ondertekend in het bijzijn van twee meerderjarige getuigen, waarvan minstens één geen materieel voordeel mag hebben bij jouw overlijden;
- is gedateerd en ondertekend door jou en de aanwezige getuigen.

In tegenstelling tot je negatieve wilsverklaring, is deze wilsverklaring niet bindend; de arts mag je verzoek tot euthanasie weigeren.

Wilsverklaringen opgesteld na 2 april 2020 zijn blijvend geldig. Als jouw wilsverklaring vóór deze datum werd opgesteld, is de geldigheid beperkt tot 5 jaar en dien je ze nog eenmalig te herbevestigen.

Je mag deze wilsverklaring niet verwarren met een actueel euthanasieverzoek. Een actueel verzoek wordt gedaan door een patiënt die op dat moment wilsbekwaam en bij bewustzijn is, en fysiek en/of psychisch ondraaglijk en uitzichtloos lijdt aan een ernstige, ongeneeslijke aandoening veroorzaakt door ziekte of ongeval. De nodige informatie hieromtrent kan je terugvinden in de brochure 'Euthanasie'.

Verklaring voor orgaandonatie

In België geldt het principe van veronderstelde toestemming: iedereen wordt automatisch als potentiële donor beschouwd, tenzij je je daar uitdrukkelijk tegen verzet. Toch gebeurt orgaandonatie nog vaak niet, omdat familie twijfelt of weigert en de arts daaraan tegemoet komt. Om dit te vermijden, kan je met deze wilsverklaring expliciet aangeven dat het jouw wens is om na je overlijden donor te zijn.

Wilsbeschikking van ter aardebestelling

In deze wilsverklaring leg je jouw wensen vast wat betreft je uitvaart.

Lichaamsschenking aan de wetenschap

Wil je je lichaam schenken aan de wetenschap voor onderzoek of opleiding, dan dien je zelf contact op te nemen met een medische faculteit naar keuze. Zij bezorgen jou een document (een soort testament) dat je dient in te vullen, te dateren en te ondertekenen om je wens kenbaar te maken. Het lichaam blijft meestal één tot twee jaar bij de universiteit voor onderwijs en onderzoek. Daarna wordt het vrijgegeven voor crematie of begrafenis, volgens jouw laatste wens. Het is een misverstand dat hierbij de uitvaartkosten doorgeschoven worden naar de betrokken faculteit.

Een vertegenwoordiger aanduiden

Soms ben je als patiënt niet meer in staat om zelf beslissingen te nemen of je wensen kenbaar te maken. In zulke situaties is het belangrijk dat iemand anders jouw belangen kan behartigen. Je kunt daarom op voorhand een vertegenwoordiger aanduiden: een meerderjarige, wilsbekwame persoon die jouw voorkeuren en waarden kent en die in jouw plaats kan spreken wanneer dat nodig is. Het aanduiden van deze vertegenwoordiger kan in je negatieve wilsverklaring of in een apart document doen.

Heb je vooraf geen vertegenwoordiger aangewezen, zal dit volgens een vaste volgorde gaan:

1. de bewindvoerder als die er is
2. je samenwonende partner
3. je meerderjarige kind(eren)
4. je ouder(s)
5. je meerderjarige broer(s) of zus(sen)
6. een betrokken zorgverlener.

Wanneer begin ik aan vroegtijdige zorgplanning?

'Vroegtijdig' betekent dat je begint na te denken over je toekomstige zorg en behandeling vóór het echt nodig is. Als wilsbekwame meerderjarige kan je op elk moment het initiatief nemen om hierbij stil te staan.

Je hoeft dus niet te wachten tot je ernstig ziek bent. In de praktijk zal een ingrijpende ervaring of een verandering in je medische toestand meestal de aanleiding zijn om het gesprek aan te gaan en keuzes te maken over je behandelwensen.

Waarom zou ik aan vroegtijdige zorgplanning doen?

Vroegtijdige zorgplanning kan jou en je naasten duidelijkheid en rust geven. Voor artsen is jouw zorgplanning een houvast om hun zorg beter af te stemmen op jouw wensen en waarden. Het geeft je omgeving de zekerheid dat ze handelen in lijn met wat jij belangrijk vindt.

Wat als ik me bedenken?

Vroegtijdige zorgplanning is geen eenmalig feit, maar een proces. Doorheen de tijd kunnen er zich dingen voordoen waardoor je anders gaat denken over bepaalde keuzes.

Dat is heel normaal. Bespreek zulke veranderingen met je naasten, je arts en je zorgteam. Laat eventueel het nodige aanpassen in je wilsverklaringen. Zorg er wel voor dat alle bestaande kopieën van je wilsverklaringen aangepast worden, zodat er geen verschillende versies in omloop zijn.

Wat als ik niet aan vroegtijdige zorgplanning doe?

Vroegtijdige zorgplanning is een vrijblijvend aanbod, geen verplichting en dus ook geen voorwaarde om goede zorg te krijgen.

Je beslist zelf of je hierover wil nadenken of praten. Ook zonder een voorafgaand gesprek of schriftelijke wilsverklaring zal je arts, samen met je naasten, steeds streven naar wat op dat moment als goede zorg voor jou wordt beschouwd.

Nog vragen?

Heb je na het lezen van deze informatie nog vragen over vroegtijdige zorgplanning?

Aarzel dan niet om ze te stellen aan je huisarts, je behandelend arts of een zorgverlener van het Palliatief Support Team.

© 2013 Pearson Education, Inc. or its affiliate(s). All rights reserved.

Downloaded from <http://ajph.org/> on November 10, 2015

Publicatiedatum: februari 2026, PST

Sint-Franciscusziekenhuis

P. Paquaylaan 129 | 3550 Heusden-Zolder | Tel. 011 71 50 00 | www.sfz.be